

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність політичного прогнозування. Релігійні, утопічні та історико-філософські основи прогнозування	4
2	Методи політичного прогнозування. Політичне моделювання. З'ясування сутності застосування сучасних авторських моделей в політичному прогнозуванні на конкретних прикладах	8
3	Об'єкт політичного прогнозування. Специфіка розробки базової моделі об'єкту прогнозування	4
4	Складання прогнозу розвитку певного об'єкту або явища політичного життя	4
5	Концепції глобального прогнозування; підготовка доповідей/творчих робіт/рефератів на основі прочитаних монографій	8
6	Досвід зарубіжних країн з проблеми розробки і системи політичного проектування	4
7	Проблемно-цільове програмування в системі управління політичними процесами	4
8	Теоретико-методологічні аспекти політичного проектування	8
9	Практика розробки проектів в політичній сфері	4
10	Сучасні технології розробки політичного проекту	8
11	Проектування виборчої кампанії певної політичної партії	10
	Усього	66

Етапи проведення прогностичного дослідження

- 1. Передпрогнозна орієнтація (програма дослідження).** Йде уточнення завдання на прогноз, аналізується характер прогнозу, його масштаби, періоди підстави і попередження, формулюється мета і завдання, робочі гіпотези, визначаються методи і сам процес організації прогнозування. Однак головним моментом є *аналіз об'єкта прогнозування*. Мета аналізу – розробка прогностичної моделі, що дозволяє отримати прогнозну інформацію про об'єкт. Опис об'єкта починається вже при розробці завдання на прогноз. Спочатку проводиться попередній опис, який містить відомості про найбільш узагальнені показники об'єкта. При аналізі об'єкта прогнозування варто дотримуватися методичних принципів: принцип *системності* (вимагає розглядати об'єкт і прогнозний фон у відповідності з цілями і завданнями дослідження); принцип *природної специфічності* (передбачає обов'язкове врахування специфіки природи об'єкта прогнозування, закономірностей його розвитку, абсолютних і розрахункових значень меж розвитку); принцип *аналогічності* (припускає

при аналізі об'єкта постійне співставлення його властивостей з відомими в даній галузі подібними об'єктами і їх моделями з метою відшукування об'єкта-аналога і використання при аналізі та прогнозуванні його моделі або окремих її елементів; дозволяє, з одного боку, мінімізувати витрати на аналіз і прогноз шляхом використання частини готових прогнозних моделей, а з іншого – забезпечує верифікацію прогнозів шляхом співставлення з прогнозами об'єктів-аналогів).

2. **Побудова вихідної (базової) моделі прогнозованого об'єкта** методами системного аналізу. Для уточнення моделі можливе опитування населення та експертів. У теорії системного аналізу використовуються два підходи до аналізу і синтезу подібних структур, які можна застосувати й до аналізу об'єктів прогнозування. *Перший підхід називається об'єктним*, він передбачає виділення підсистем шляхом поелементного ділення об'єктів на дрібніші. Кожен з останніх потім розглядається в якості об'єкта прогнозування відповідного рівня ієрархії. При такому структуруванні кожна система (підсистема) розглядається як сукупність властивостей і взаємозв'язків відповідного об'єкта. Об'єктний принцип аналізу структури системи рекомендується в тому випадку, коли об'єкт має кількісно складну структуру при відносно невеликих складнощах та розмаїтті складових підсистем (первинних об'єктів). Доцільно виділяти групи схожих за властивостями первинних об'єктів і аналізувати найбільш типові характеристики кожної групи. Цим істотно спрощується рішення задачі. *Другий підхід* до аналізу і синтезу структур називається *функціональним*. Він відрізняється від об'єктного тим, що за основу структурного членування об'єкта береться функціональна ознака. Цей підхід рекомендується в тому випадку, коли число первинних об'єктів, які становлять об'єкт прогнозування, невелика, але самі вони є досить складними за своїми характеристиками та взаємозв'язкам. Тоді доцільно виділяти групи подібних функцій і простежувати їх реалізацію незалежно від приналежності до тих чи інших первинних об'єктів.
3. **Збір даних прогнозного тла (фону)** методами, про які говорилося вище. Прогнозне тло (фон) – це сукупність зовнішніх по відношенню до об'єкта прогнозування умов, істотних для вирішення завдання політичного прогнозування. Наприклад, прогноз стабільності політичної системи передбачає як необхідну умову облік прогнозів економічного розвитку на перспективу.
4. **Побудова динамічних рядів показників** – основи, стрижня майбутніх прогнозних моделей методами екстраполяції; можливо узагальнення цього матеріалу у вигляді прогнозних предмодельних сценаріїв. Динамічний ряд – це тимчасова послідовність ретроспективних значень змінної об'єкта прогнозування. У свою чергу змінна об'єкта прогнозування означає кількісну характеристику об'єкта, яка є або приймається за змінювану протягом періоду заснування і періоду випередження прогнозу.
5. **Побудова серії гіпотетичних (попередніх) пошукових моделей** методами пошукового аналізу профільних і фонових показників з конкретизацією

мінімального, максимального і найбільш вірогідного значення. Змістом пошукового прогнозу є визначення можливих станів об'єкта прогнозування в майбутньому. До пошукових методів зазвичай відносять екстраполяцію, а також історичну аналогію, написання сценаріїв, аналітичний метод та ін.

6. **Побудова серії гіпотетичних нормативних моделей** прогнозованого об'єкта методами нормативного аналізу з конкретизацією значень абсолютного (тобто необмеженого рамками прогнозного фону) і відносного (тобто, прив'язаного до цих рамок) оптимуму за задалегідь визначеними критеріями згідно заданим нормам, ідеалам, цілям. Цілі і норми повинні бути реальними.
7. **Оцінка достовірності і точності, а також обґрунтованості (верифікація) прогнозу** – уточнення гіпотетичних моделей методами опитування експертів. Методами перевірки достовірності прогнозу слід вважати його наукову обґрунтованість, логічну доказовість, експериментальну перевірку і інтуїтивну очевидність.
8. **Вироблення рекомендацій для рішень у сфері управління** на основі зіставлення пошукових і нормативних моделей.
9. **Розбір (експертиза) підготовленого прогнозу і рекомендацій**, їх доопрацювання з урахуванням обговорення та здавання замовнику.
10. **Знову передпрогнозна орієнтація** на основі зіставлення матеріалів вже розробленого прогнозу з новими даними прогнозного фону; початок нового циклу дослідження (прогнозування має бути таким же безперервним, як цілепокладання, планування, взагалі управління, підвищенню ефективності якого воно покликане служити) .

**Приклад макету прогнозного дослідження
на тему: «ПРОГНОЗУВАННЯ БЕЗРОБІТТЯ
(НА МАТЕРІАЛІ РЕГІОНУ)»**

(друк. за навч. пос. И.Н.Дашибалова Прогнозирование и проектирование в социальной работе (с региональным компонентом) – Улан-Удэ: Изд-во ВСГТУ, 2006. – 104 с.)

Розділ I. Теоретична частина. (Предпрогнозна ситуація)

Етап 1. Формулювання проблеми.

а) Аналіз зовнішньої обстановки включає в себе загальну характеристику політичної, соціально-економічної (в окремих випадках культурної) сфери. У даному пункті доцільно розглянути наступну групу факторів:

- економічні фактори: тип економіки (ринкова, планова), економічні кризи і підйоми;
- якість соціального життя;
- соціально-правові механізми: війна, революція, стихійні лиха і т.д.;
- міграційні процеси;
- рівень культури, культура праці;
- науково-технічний процес, розвиненість технологій;
- демографічні коливання.

Сучасне російське суспільство – це суспільство транзитивного (перехідного) типу. Радикальне реформування політичної, економічної, соціальної сфер, що почалися в кінці 1993, призвели до різноманітності форм власності, створенню багатосекторної економіки, зміни структури зайнятості населення, умов отримання і структури доходів і як наслідок – зміна соціального статусу різних груп і верств населення, поглиблення дифференціації в розподілі матеріальних благ.

б) Аналіз внутрішньої обстановки. Тут можливий розгляд наступних факторів:

- конверсія військового виробництва;
- скорочення армії;
- рівень розвитку служб зайнятості;
- не виважені соціально-політичні рішення місцевої влади.

Етап 2. Предметом дослідження є ринок праці. При прогнозуванні ситуації на ринку праці аналізуються відомості про вільні робочі місця та вакантні посади, про звільнених працівників. Окремо враховуються число людей, звільнених за власним бажанням і в зв'язку з вивільненням пенсіонерів, громадян, які раніше не працювали, соціально слабо захищених категорій населення.

Прогнозне дослідження ринку праці проводиться за трьома блоками: пропозиція робочої сили, попит на неї і розподіл.

Етап 3. Об'єктом дослідження є працездатне населення регіону за наступними категоріями:

- звільнені працівники;
- особи, що міняють місце роботи ;
- мігранти в економічно активному віці;
- військовослужбовці, звільнені з лав ЗС та члени їх сімей;

- особи, звільнені з установ, що виконують покарання за судом;
- молодь, випускники середніх шкіл, вишів, коледжів;
- інваліди, які можуть працювати.

Етап 4 . Час заснування і випередження прогнозу.

Прогнозне дослідження проводитиметься з 1 жовтня по 1 грудня 1999р., результатом якого стане поточний прогноз (1 рік) безробіття на 2000 рік.

Етап 5. Організація прогнозу.

Прогнозне дослідження базуватиметься на зборі даних статистичного характеру, отримання яких передбачається через розіслані запити в різні організації (дати перелік організацій). Дослідження характеру безробіття та її складу передбачається отримати за допомогою опитування безробітних за місцем отримання ними допомоги з безробіття.

Етап 6. Опис методів прогнозування.

Отримані статистичні дані (в результаті надісланих запитів) обробляються і будується динаміка прогнозу методом математичної екстраполяції. Опитування безробітних проводиться методом анкетування. (Зразок анкети обов'язково додається!)

Етап 7. Формулювання гіпотез.

Гіпотеза 1 . Загальна чисельність в 2000 р. в регіоні зросте .....

Гіпотеза 2. ....

Розділ II . Практична частина (емпіричне дослідження)

Етап 1. Збір необхідної статистичної інформації про різні сторони об'єкта (запит в різні установи) за раніше перерахованими категоріями.

Особи, які змінюють місце роботи. Найменування підприємств. Середньорічна чисельність працівників за попередній період. Чисельність звільнених з причини плинності кадрів, в т.ч. за власним бажанням, за порушення трудової дисципліни. Разом по місту. Тощо.

Етап 2. Опитування зайнятого населення з проблем зайнятості засобом анкетування. (Зразок анкети обов'язково додається!)

Етап 3. Пошуковий прогноз.

Обробка отриманих статистичних даних методом екстраполяції за категоріями, викладеним та наведеним у таблиці 1 (обов'язково додається). Потреба у працівниках за 1998, 1999, 2000 на створюваних нових робочих місцях відповідно 5 тис., 10 тис., 15 тис. і т.д.....

Аналіз вибірки за соціально-демографічними показниками, підведення підсумків анкетування.

В опитуванні взяло участь 200 осіб. З них:

чоловіки - 100 - (50 %)

жінки - 100 - (50 %)

мають ВО - 20 - (10 %)

мають СТО - т.д. ....

Етап 4. Опитування експертів (працівників центру зайнятості) методом ітерв'ювання. Результати опитування повинні показати чи вірні раніше отримані дані.

Висновок

Результати отриманих нами відомостей і відповідна їх обробка показали, що
.....

Гіпотеза 1 підтвердилася повністю ...

Гіпотеза 2 підтвердилася частково ...

На основі отриманих даних можливі наступні рекомендації службам зайнятості, організаціям і установам міста.....:

1. Центрам зайнятості бути більш наполегливими перед місцевими органами влади, які приймають рішення про квотування робочих місць для таких категорій населення як жінки, інваліди, молодь.
2. По відношенню до підприємств і організацій повинні застосовуватися штрафні санкції, якщо вони не виконують рішення про обов'язкове квотування робочих місць для слабokonкурентних верств населення.

ОЦІНКА ПОЛІТИЧНОГО РИЗИКУ КРАЇНИ

(друк. за навч. пос. Краснов Б.И., Авцинова Г.И., Сосина И.А. Политический анализ, прогноз, технологии. Учебное пособие. Под общей редакцией В.И. Жукова. – М., 2002. - 250 с. – С.135-139)

Метод дослідження ризиків інвестування, запропонований агентством *Business Environment Risk Intelligence (BERI)*. Модель «BERI», створена наприкінці 60 -х років у США професором Ф.Ханнером, стала однією з перших прикладних моделей дослідження політичного ризику. Нині інститут ХАННЕР пропонує споживачам три види індексів ризику: «PRI» (Political Risk Index), «Foreland» і власне «BERI». У первинному вигляді модель «BERI» представляла собою набір з 15 змінних, найбільш важливих, з точки зору авторів, для характеристики країни. Кожна змінна має свою «вагу» за ступенем важливості та впливу на цілі транснаціональних корпорацій (Таблиця 1).

У такому вигляді система показників надходить до експертів. Інститут організовує обговорення проблем за відомим методом «Дельфі» з використанням єдиної для всіх експертів шкали. Експертна шкала (від 0 до 4) є інструментом, який дозволяє кількісно виявити ступінь невизначеності. Цифра 4 відповідає повній визначеності в оцінці події, а цифра 0 – відповідно повній невизначеності. Експерт, спираючись на цю шкалу, вважає, що в країні «Х», наприклад, політична стабільність гарантована в середньостроковій перспективі. У цьому випадку, вага даної змінної « 3» множиться на 4. Якщо ж політична ситуація потенційно вразлива, але уряд стійкий, то «3» множиться на 3. Якщо опозиційні сили досить активні і мають підтримку у частини населення, то вага змінної множиться на 2. У разі великої ймовірності зміни влади (на експертній шкалі це відповідає «1») підсумковий результат відповідає «3». Якщо ж у результаті якихось політичних подій до влади прийшли нові сили, то підсумкова сума «0» – повна невизначеність. Таким чином, експерти, оцінюючи за запропонованою шкалою вагу всіх 15 змінних, в результаті отримують єдиний індекс, що складається з суми всіх оцінених змінних. Вага всіх змінних становить 25, повна визначеність на експертній шкалі – 4, отже, індекс по всім змінним, що означає повну визначеність, дорівнює 100 .

Цінність цієї моделі у тому, що кожна країна має свій індекс. Це дозволяє класифікувати і порівнювати їх в кількісній формі, і, в кінцевому рахунку, обирати найменш ризиковані країни для інвестування або використовувати різні стратегії залежно від рівня ризику.

Таблиця 1

<i>Найменування змінної</i>	<i>Вага змінної</i>
Політична стабільність	3.0
Ставлення до іноземних інвесторів	1.5
Рівень націоналізації	1.5
Ступінь інфляції	1.5
Стан платіжного балансу	1.5

Ступінь «бюрократизації»	1.0
Ступінь економічного зростання	2.0
Конвертованість валюти	2.0
Здійсненність контрактів	1.5
Вартість робочої сили	2.0
Ступінь професійної підготовки	1.5
Розвиток інфраструктури	1.0
Місцеве управління	1.0
Наявність короткострокових кредитів	2.0
Наявність довгострокових кредитів	2.0
<i>Сумарна вага</i>	<i>25</i>

Political Risk Index («Принц») орієнтований переважно на політичне середовище досліджуваних країн. Індекс PRI заснований на експертних оцінках 10 політичних змінних і результує соціально-політичний аналіз ризику. Кожний з 10 показників оцінюється за семибальною шкалою. Максимальна оцінка в сім балів вказує на найбільш сприятливий інвестиційний клімат і найменший ризик. Позитивна інвестиційна ситуація в країні оцінюється в 70 балів. Але до цієї цифри можуть додаватися так звані «бонуси», які призводять до її збільшення до 100-бального підсумкового показника. Десять показників в моделі розділені на три групи: «Внутрішні причини політичного ризику», «Зовнішні причини політичного ризику» і «Симптоми політичного ризику» (див. Таблицю 2).

Таблиця 2

Показники ризику для оцінки Political Risk Index

<i>Внутрішні причини політичного ризику</i>	<i>Зовнішні причини політичного ризику</i>	<i>Симптоми політичного ризику</i>
фракційність спектра політичних сил і влада фракцій	залежність від могутньої ворожо налаштованої зовнішньої сили	соціальні конфлікти з демонстраціями, страйками і вуличними безладами
лінгвістична, етнічна чи релігійна роздробленість	негативний вплив регіональних політичних сил	нестабільність внутрішньої ситуації внаслідок неконституційних дій, замахів, партизанських воєн
силові, примусові заходи щодо втримання влади		
менталітет (ксенофобія, націоналізм, корупція, готовність до співпраці)		
соціальна ситуація, включаючи щільність населення і розподіл матеріальних благ		
організованість і сила лівих радикальних сил		

Агентство BERI виділяє наступні діапазони якісної зміни рівня політичного ризику:

70-100 балів – стабільне сприятливе інвестиційне середовище, типове для країн з передовою індустріальною економікою (низький рівень ризику);

55-69 балів – країни з деякими труднощами в поточних комерційних розрахунках (середній ризик);

40-54 балів – країни з високим ризиком для зарубіжних інвесторів (високий ризик);

0-39 балів – країни з неприйнятними комерційними умовами для зарубіжних інвесторів.

Сумарна величина балів складає індекс PRI .

Вимоги до розробки проекту

Проект може існувати у 2-х варіантах: а) як складова частина програми, що представляє собою форму конкретизації та змістовного наповнення; б) як самостійний варіант вирішення локальної проблеми, адресований конкретній аудиторії.

Розробка проекту включає такі частини:

Титульний лист

Зміст, до якого входить розгорнутий опис кожного етапу проекту, а саме:

1. **Концепція проекту**, де отримують відображення:
  - актуальність проекту;
  - мета проекту (те, чого ми хочемо досягти в ході реалізації проекту);
  - завдання проекту – конкретні дії, які належить здійснити;
  - зміст передбачуваної діяльності;
  - обґрунтування проекту – характеризує його реалізацію в правовому (інформація про нормативно-правові документи, які регламентують відносини і діяльність на різних етапах здійснення проекту), економічному (включає базові розрахунки необхідних коштів, модель фінансування та його джерела), організаційному (характеризуються учасники його реалізації та їх функції; місце і час здійснення проекту; наявні та необхідні матеріально-технічні, інтелектуальні та інші ресурси) відносинах;
  - очікувані наслідки здійснення проекту; для цього ми повинні знайти і зіставити позитивні і негативні наслідки проекту і переконатися, що перші виявляться важливіше других, або зможуть їх нейтралізувати, або істотно знизити.
2. **Життєздатність проекту**: необхідно з'ясувати особливості соціального, політичного середовища, в якому планується його реалізувати і відповісти на питання :
  - Чи існує система рішення проблеми, що цікавить нас, на рівні держави, місцевого самоврядування, організацій та осіб?
  - Хто і за що тут відповідає ?
  - Які у нас є можливості для контакту з ними?
  - Вони будуть заважати нашому проекту або допомагати?
  - Як їх залучити на свій бік або нейтралізувати?
  - Чи є конкуруючі проекти? (Останнє питання націлене на з'ясування відомостей не тільки про конкурентів, рішення яких схожі з нашими завданнями, а й про конкуренцію по використанню ресурсів).
3. **Планування проекту**: встановлюється перелік і порядок заходів з реалізації проекту: відбираються заходи відповідно до завдань,

вводиться в досягнення результату етапність, роботи ув'язуються з ресурсами, встановлюються терміни, відповідальні виконавці, визначаються обсяги фінансування, фіксуються контрольні стадії і кінцевий результат.

4. Складання бюджету: основна увага при складанні бюджету зосереджується на питаннях:

- На які цілі підуть надані гроші ?
- Чи плануються доходи від виробленої продукції та послуг і яку частину витрат за проектом вони можуть покрити ?
- Як будуть повернуті гроші (і виконані інші фінансові умови), отримані в порядку інвестицій, кредиту тощо?